

ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ МУЗЕЈА У ДОБОЈУ
ЗА 2023. ГОДИНУ

УВОД

Музеј у Добоју мисију истарживања, документовања, чувања и презентовања артефаката везаних за културно-историјско и природно наслеђе, обавља већ близу седам деценија. Својом дјелатношћу надлежан је за простор 11 општина у Републици Српској. Ангажман кустоса из Музеја у Добоју често буде и на простору изван дефинисаног опсега дјеловања Музеја због одређених битних истраживачких радова, односно због дефицита институција и стручњака на одређеним подручјима у Републици Српској.

У 2023. години акценат у дјелатност музеја је стављен на истраживачки рад свих одјељења.

Проширивањем зграде Музеја, финансирано од стране Града, допринијело је развоју новог одјељења и нових могућности за презентацијске сврхе богатог културно-историјског и природног наслеђа, на чему се такође знатно радило у 2023. години и гдје би видљивост резултата тог рада требала бити доступна јавности у 2024. години.

Одјељења археологије, етнологије и историје су одјељења која су формирана од самог оснивања Музеја 1956. године, док природњачко и умјетничко одјељења су новијег датума, нарочито умјетничко које се формирам пријемом поклона Драге Хандановића у 2022. године. Рад на стварању Центра за нематеријално културно наслеђе допринијеће и стварању шестог одјељења, а што не би било могуће без поменутог проширења зграде Музеја.

Два нова стручна лица запослена у Музеју имала су менторство старијих колега како би успјешно могли водити своја одјељења, а што је резултирало успјешним полагањем стручног испита за стицање звања кустоса.

Посјећеност Музеја у Добоју је и у 2023. године у континуираном периоду добра, односно број посјетилаца је био око 8.000.

Дјелатност Музеја у Добоју и одређене програмске активности финансирани су од стране : Министарства просвјете и културе РС, Града Добоја, Секретаријата за вјере РС, Митрополије Дабробосанске, Епархије Зворничко-тузланске, Министарства за културу и информисање Србије, те кроз пројекат заједничке сарадње и Универзитета у Тубингену, Њемачка.

Археолошко одјељење

Археолошко одјељење у току предходне године поред редовних послова на чувању и заштити покретних археолошких музеалија реализовало је и следеће активности - 1) теренска истраживања: У периоду од 30.04.2023.-16.05.2023. године покренута су нова археолошка истраживања на локалитету Подлипе, општина Соколац. Нова ископавања обављају се у сарадњи Музеја у Добоју са Универзитетом у Тубингену (Њемачка) и Филозофским факултетом Универзитета у Београду. Подлипе су један од најзначајнијих палеолитских локалитета у Републици Српској и једини са очуваним остацима пећинске умјетности и предмета органског поријекла. Пројекат се реализује у оквиру европског гранта „Our first steps to Europe: Pleistocene Homo sapiens dispersals, adaptations and interactions in South-East Europe. European Research Council (ERC). Такође у раздобљу од 17-30. маја 2023. године настављена су археолошка истраживања на локалитету Црквина у Вагану, Добрунска ријека. Ископавања су показала знатан временски период кориштења локације у распону од праисторије до модерног доба. У овој првој фази археолошких истраживања откривена је површина од 40 м². Што је јако мали дио укупне површине локалитета који има још довољно потенцијала за даља истраживања и дефинисање свих фаза живљења. Пројекат је финансиран од стране Министарства цивилних послова БиХ, Министарства културе и информисања Републике Србије, манастира Светог Николаја у Добрунској Ријеци.

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа зворничко-тузланског г. Фотија у манастиру Папраћа у периоду од 13.06.2022-12.08.2022. године извршена је трећа фаза систематских археолошких ископавања у оквиру пројекта обиљежавања јубилеја 170 година од посљедње велике обнове манастира. Ово је уједно и највећи археолошки подухват ЈУ Музеја у Добоју који је добио пројекат да обави цјелокупна археолошка ископавања манастира. Досадашња истраживања показали још већи значај манастирског комплекса, него што се то раније и претпостављало. Испод пода великог триконхоса из средине 16. вијека, откривени су остаци старије једнобродне цркве, прелиминарно датиране с краја 13. или почетка 14. вијека, а уз коју је средином 14. вијека призидана припрата са гробницом на свод. Такође у средини наоса старије цркве откривена је још једна гробница на свод, која је

датирана у почетак 15. вијека. Гробница је имала и своју надземну конструкцију, мрамор/стећак у облику сандука. Остаци старије цркве били су украшени квалитетним фрескописом српско-византијског стил. Исто тако пронађен је и мањи корпус фресака млађе цркве из 16. вијека. Сама гробница у припрати била је опљачкана у 19. вијеку, али откривени су остаци најмање три покојника са траговима златовеза на костима. Све ово иде у прилог сахрани најистакнутијих чланова друштва и могућих ктитора. Друга гробница у средини наоса такође је била у потпуности опљачкана. Старија црква страдала је у другој половини 14. вијека, да би након тога почетком 15. вијека била формирана велика некропола под стећцима која је трајала све до почетка 16. вијека. До сада је истражено око 160 гробова. Неки од гробова садржали су прилоге у виду новчића или пак дијелове ношње попут остатака тканине, дугмића или дијелова појасних копчи. Средином 16. вијека на локалитету је подигнута монументална црква, данашњи храм, са коначима, економским и стамбеним зграда и обзиђе. У току треће кампање радило се на ископавању грађевине 1 која представља остатке конака који је формиран са јужне и источне стране цркве. Сама зграда имала је неколико фаза изградње, једна је сигурно средњовјековна, док се идућа фаза датује у другу половину 16. и почетак 17. вијека. Конаци из раног новог вијека имала су тријем са стубовима, остатке дренажног канала и огњиште. Откривена је велика количина археолошког материјала укључујући алатке од кости и рога, керамичко посуђе, посуде од стакла, дијелове стаклених прозора (окулуси), алатке од метала, накит и новац. Највећи број нумизматичких налаза везује се за 17. вијек и укључује новац пољских и угарских краљева, турске акче, а куриозитет представља новац цара Ивана Грозног и Фјодора I из 16. вијека, који даје потврду из писаних извора о честим путовањима папраћких игумана у Русију. Осим што су били вјерски центри манастири су били и економска средишта која су производила и трговала робом од најразличитијег материјала и поријекла. Фрагменти керамике из Изника, најлуксузније керамике 16. вијека доказ су повезаности са великим центрима Османског царства, исто важи и за налазе од стакла чије су радионице смјештене у Приморију и Венецији. У своје златно вријеме била је значајан преписивачки центар који је у најтежа времена сабирао и чувао културу и традицију. Руководилац ископавања је др Александар Јашаревић музејски савјетник археолог из Регионалног Музеја у Добоју, који је уједно и члан

одбора за обнову манастира и прославу јубилеја. Конзерваторско-рестаураторским радовима на цркви руководи Републички завод за заштиту споменика Србије. План и програм археолошких истраживања реализован је према дозволи Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа РС (бр. 07/1.20,21/624-307/23). Манастирски комплекс заштићен је као културно добро од стране Комисије за очување националних споменика БиХ (бр. 06.1-2-124/05-5). Са завршетком треће налазима накита из средњовјековне некрополе истражене у оквиру манастирске порте и цркве, остатке фрескописа и те бројне дијелове материјалне културе са простора конака. Археолошки материјал је депонован у археолошко одјељење. Пројекат је финансиран од стране Епархије зворничко-тузланске, Републичког Секретаријата за вјере при влади РС и Министарства цивилних послова.

Министарство културе и информисања Републике Србије финансирало је два пројекта у оквиру конкурса суфинансирања културних дјелатности Срба у иностранству за 2023. годину. У оквиру пројекта „Манастир Папраћа-археолошка истраживања“ извршена је геодетско снимање манастира Папраћа. Такође пројектна средства и од другог пројекта „Добојска тврђава-археолошка истраживања“ утрошена су у снимање новог геодетског плана читавог тврђавског комплекса. У склопу законски прописаних активности извршена је и упис нових инвентарских јединица у музејску инвентарну књигу, укупно 100 нових јединица. Археолошко одјељење добило је средства за још два пројекта. Министарство просвјете и културе РС у оквиру гранта за суфинансирање пројекта у културу одобрило је средства за наставак археолошких истраживања манастира Папраћа и локалитета Црквина у Вагану, реализација активности још је у току. Археолошко одјељење кроз успјешну сарадњу са осталим институцијама врши размјену стручне литературе. Археолошка библиотека допуњена је са педесет нових публикација Археолошког института из Београда и Републичког завода за заштиту споменика Србије. Осим теренских истраживање, бриге о покретном материјал и његове конзервациј, руководиоца одјељена радио је и на публиковању археолошког материјала из музејских збирки.

Етнолошко одјељење

Рад етнолошког одјељења у 2023. години фокусиран је био на завршетку реализације Центра за нематеријално културно наслеђе сјевероистока Републике Српске. Концепт подразумијева, теренска истраживања, докумунетовања и презентацију елемената нематеријалног културног наслеђа (НКН) кроз сталну поставку, публикације, радионичке активности и виртуелна/електронска представљања.

Од суштинског значаја за очување НКН је подизање свијести локалних заједница и група који су носиоци одређеног наслеђа. Најефикаснији начин спровођења ове стратегије је указивање на значај НКН за заједницу кроз концепт интегративне заштите, гдје је културни туризам значајан елемент ове стратегије. Културни туризам обезбјеђује финансијску подршку очувању, ревитализацији и промоцији НКН, гдје музеји, у том смислу, могу бити битна карика.

У вези претходно наведеног, Музеј у Добоју се и водио том идејом, да буде посредник између локалних заједница или група које су носиоци одређеног НКН и власти локалних и државних, на препознавању и верификовању одређених елемената НКН и да кроз стални дио поставке посвећен НКН ширег добојског подручја, буде промотер овог крхког дијела нашег наслеђа и тиме истински постане регионални центар за заштиту и промоцију НКН простора над којим је својом дјелатношћу надлежан. То је основни мотив реализације изложбе/дио сталне поставке посвећене НКН, вјероватно прве те врсте у БиХ.

Изложбом се жели указати на разноликост и значај нематеријалног културног наслеђа за одређено подручје, групу људи или чак појединца. Популаризовањем НКН кроз стални дио поставке, требало би да послужи и за подизање свијести о неопходности заштите овог крхког дијела нашег наслеђа, знатно подложнијег пропадању него одређени материјални облици наше културе, а услед глобализације и технолошког напретка као основних чинилаца унифицирања начина живота људи на планети.

Знатан дио изложбе је реализован у 2023. години, публикација је крајем године ушла у процедуру штампања, обрада аудио и видео документације је

дјелимично завршена са наставком и завршетком тих послова у првој половини 2024, те би овај дио сталне поставке требао бити отворен за јавност половином 2024. године.

Иначе, Музеј у Добоју је подносилац захтјева за упис 10 елемената нематеријалног културног наслеђа са ширег добојског подручја на Листу нематеријалног културног наслеђа Републике Српске, односно кроз ту листу и НКН Босне и Херцеговине.

Етнолошко одјељење, односно Музеј у Добоју узео је учешће, крајем 2023. године, у међународном конкурс за пројекат "HUMAN BEINGS AND PLANTS, TOGETHER !!!" CREA-CULT-2024-COOP-1 — European Cooperation Projects.

Рок за пријаву апликације је био 23.јануар 2024, евентуално прихватање пројекта је крај октобра 2024, вријеме трајања пројекта до двије године.

Партнери у пројекту су: World music asocijacija Srbije (WMAS) www.worldmusic.org.rs, ТО Сремски Карловци www.karlovc.org.rs ; Музеј у Добоју www.muzejdoboj.com, Voice and Plantmusic (Karin Wartenbergh) Holandija, <https://voiceandplantmusic.com> , Balkan Seed Network.

Ово је једна од фаза дугорочног пројекта са циљем интегрисања наслеђа из традиционалне народне медицине, фитотерапије као изузетан потенцијал биодиверзитета, дивље љековито биље Балкана, у модеран, научни тренд тзв.квантне медицине која је неинвензивна за сва људска бића.Ова фаза пројекта је реакција на изопштеност овог потенцијала и потребу да се укаже на значај енергетске повезаности између људских бића и интелигенције биљака за јавно здравље, посебно у локалном контексту, и опстанак живота на планети Земљи; повезаност која новим конструкцијама музичких инструмената, може и да се чује, самим тим и лакше разумије станиште биљке, њен однос са човјеком у сваком смислу. Ово биљежење је предуслов за развијање дигиталних алата за јавно здравље.

Фокус пројекта су иновације кроз социјалну инклузију и одрживост. Кроз пројекат, биће продуцирана музика настала од фреквенција које емитује трава ива регион БиХ/РС, Добој-планина Озрен (једина је љековита биљка на листи свјетске баштине) и вино Бермет (заштићено географско поријекло) са Фрушке Горе, Србија (у 15 вијеку је био љековити напитака који се припремао

у манастирима на овој планини, а који ,осим аутохтоних сорти винове лозе, садржи и 26 врста љековитих трава, од којих су неке донијете у Србију са развојем средњовјековне медицине, Хиландарски медицински кодекс). Панели, концерти, изложбе и публикације ће бити саставни дио овог пројекта које би се требао реализовати у (БиХ/РС) Добоју, (Србија) Фрушкој Гори, вјероватно и Грчкој, евентуално и у Италији и Холандији, а музика о трави иви би се ширила на свим наступима у различитим дијеловима свијета извођача који из емитоване фреквенције биљке праве музику, новитет који код нас није много познат али је изузетна прилика за бесплатну свјетску промоцију Добоја и Озрена.

Такође се Музеј у Добоју преко етнолошког одјељења укључио у пројекат „Аутохтоне сорте воћа и поврћа-идентификовање, прикупљање, ширење сјеменског и садног материјала“ , а који води Пољопривредни факултет из Бања Луке. Циљ је давање доприноса очувању традиционалних начина узгоја и врста сорти воћа и поврћа, који су угрожене и у знатној мјери нестале са нашег поднебља.

Историјско одјељење

Крајем 2022. године у Музеју је, након одласка у пензију руководица одјељења, примљен нови радник, кустос-приправник, који је имао менторство искуснијих колега са упознавањем историјског одјељења и уопште са музејском дјелатношћу. Упознавање са грађом у историјском одељењу. Уједно се приступило и уређивању депоа и сређивању грађе, сређивању у збирци штампе и диплома. Поред сређивања штампе, приступило се и упознавању са књигом улаза, у коју је за читаву годину унешено преко 70 нових предмета који су добијени поклоном или откупом.

Одрађен мониторинг музејске збирке у Дервенти, гдје извршен увид у њихову сталну поставку и преглед њихових музејских збирки.

Учествовао сам испред Музеја (историјског одељења) поводом обиљежавања Дана града Добоја, гдје одржан историјски час на Градини (Добој у средњем вијеку до Аустроугарске окупације). Истим поводом је

направљен историјски пано (Добој кроз историју) који је био постављен у парку Народних хероја.

Обављено теренско истраживање на тему Споменици НОБ-а на подручју града Добоја, упознавање са садашњим стањем на терену. Ово истраживање је резултирало написаним стручним радом који треба буде објављен у 2024. години.

Учешће на скупу поводом обиљежавања „ Истина о рату на Озрену“, приказана изложба у Добоју у Центру за културу и одржана Академија у Петрову.

Посјета Центру за истраживање рата, ратних злочина и несталих особа у Бањој Луци, од кога смо добили на поклон 22 књигу чија је тематика Одбрамбено-отаџбински рат 1992-1995 године.

Истраживачки рад у Архив Републике Српске и прикупљање грађе везане за изградњу споменика добојским логорашима из Првог свјетског рата, на основу прикупљење грађе приступило се изради стручног рада.

Идентификовано, за јавност до сада непознато, старо гробље изнад добојске болнице. Поред православних надгробних споменика, налазе се аустроугарски споменици који су исписани готицом на њемачком језику.

Обављен теренски рад у Посавини са колегом археологом, гдје су прегледани налази керамике, оружја и вилице мамута. Са проналазачем ових вриједних артефаката је договорен и обављен откуп .

Учествовање заједно са колегама у пријему и стручном вођену екскурзија које су организовале средње и основне школе из Бања Луке, Прњавора, Зворника, Бијељине, као и школе са подручја града Добоја. Поред дјеце из Републике Српске историјско одељење је учествовало у организацији пријема дјеце са Косова и Метохије и дјеце из Аранђеловца.

Такође је Музеј посјетио и ректор Тамбовског универзитета из Русије у склопу сарадње са Саобраћајним факултетом из Добоја.

Бројне податке из одјељења уступљени су различите сврхе многим појединцима (писање монографија, публикација, електронске презентације, семинара и дипломских радова)

Природњачко одјељење

Током 2023. године природњачко одјељење је реализовало више активности. Спроведена су теренска истраживања, прикупљање материјала и допуна збирки, учествовање у научно-истраживачком кампу на Озрену, сарадња са Планинарско еколошким друштвом „Преслица“ на пројекту „Озрен“, те педагошки рад са ученицима и посјетиоцима.

Теренска истраживања су вршена континуирано од маја до краја октобра. Спроведена су миколошка истраживања на подручју планине Озрен и Крњина. Прикупљен је материјал, укупно 70 врста печурака, које су карактеристичне за наше подручје. Од њих су израђени модели печурака, који ће бити представљени у тематској изложби у августу 2024. године.

Музеј у Добоју је учествовао у научно-истраживачком кампу на Озрену који је одржан од 08.-13. августа 2023. године. Циљ овог кампа је био да окупи научнике из више области биологије да би се добило нулто стање биодиверзитета Озрена, јер до сада нису вршена оваква истраживања у ширем подручју Озрена, изузев Гостиља који је и проглашен заштићеним подручјем. Кустос биолог из нашег музеја је био у групи са херпетолозима. Током 5 дана истраживања дошло се до значајних резултата. Засигурно највеће откриће је ендемске врсте македонског крестастог тритона (*Triturus macedonicus*) у Горанском језеру. Ово је једна од највећих популација овог ендема Балканског полуострва. Од херпетофауне уочено је укупно 13 врста, 6 водоземаца и 7 врста гмизаваца. Извјештај са кампа је послат Заводу за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске.

У сарадњи са ПЕД „Преслица“ реализован је пројекат под називом „Озрен“. Циљ пројекта је био промоција природе и културне нематеријалне баштине планине Озрен. Кустос биолог је учествовао као експерт за флору и фауну, те је одржао предавање о природном наслеђу планине Озрен и о правилном брању траве иве да би је сачували и за наредне генерације. Кроз овај пројекат урађено је и мапирање планинарских стаза и постављена је едукативна табла у близини заштићеног подручја Гостиљ.

Током 2023. прикупљен је материјал који ће обогатити постојеће збирке природњачког одјељења, а и формирана је нова збирка која обухвата

печурке. У збирци риба имамо пет нових врста, херпетолошка збирка је обogaћена са још једним поскоком као и ларвама македонског крестастог тритона. Палеонтолошка збирка је допуњена вриједним примјерком фосилног остатка мамута (вилаца са зубом).

Природњачко одјељење као и Музеј у цјелини придаје велики значај педагошком раду са најмлађим посјетиоцима. Реализоване су групне посјете од нивоа предшколских установа до ученика средњих школа, гдје су у складу са узрастом упознати са природним наслеђем наше регије.

Умјетничко одјељење

У ново одјељење примљен је нови стручни музејски радник, а то је подразумијевало пролазак свих процедура упознавања функционисања једног музејског одјељења, као и код историчара кустоса-приправника, све под менторством искуснијих колега. Резултирало је упјешним полагањем стручног испита и стицања звања кустос. Одјељење је првобитно формирано кроз једну изложбу посвећену награђиваним дјелима Драге Хандановића али је у 2023. години проширена са 40 на укупно 100 примљених дјела од стране познатог добојског умјетника. Акценат у наредном периоду Музеја у Добоју ће бити, између осталог, и развој новог, умјетничког одјељења, а што ће, надамо се, допринијети и афирмацији многих младих добојских умјетника кроз ово одјељење и увећању фондуса умјетничког одјељења.

ЈУ МУЗЕЈ У ДОБОЈУ

ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ НА ДАН 31.12.2023.ГОДИНЕ

У 2023.години Музеј се финансирао из сљедећих извора:

- Министарство просвјете и културе РС,
- Буџет Града Добој,

Други извори финансирања :

- Министарство културе Србије –Грант,

ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ДАН 31.12.2023.ГОДИНЕ

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РС-фонд 01:

Приходи:

- Бруто плате, накнаде трошкова запослених -168.988 М ,

Расходи укупни износе 192.330 КМ,а односе се на:

- Бруто плате -177.363 КМ,
- Превоз на посао и ДПФ -5.218 КМ,
- Накнада плата запослених за вријеме боловања и породилско -2.500 КМ,
- Отпремнина и једнократне помоћи -1.100 КМ,
- Допринос за професионалну рехаби.и запошљавање инвалида на бруто плате -375 КМ,
- Остали издаци(породилско одсуство)рефундација-7.698 КМ.

Укупне обавезе на дан 31.12.2023.године износе 23.342 КМ, а односе се на:

- Обавезе за лична примања запослених-16.342 КМ
- Краткорочне обавезе и разграничења из трансакција са др.јединицама власти (за програмске активности за 2023.годину) -7.000 КМ

БУЏЕТ ГРАДА ДОБОЈ-фонд 01:

Приходи:

- Усвојени Буџет Града -71.000 КМ,
- У 2023.години на рачун трезора Града Добој на организациони код Музеја уплаћена су средства из других извора финансирања (расходи ових средстава биће приказана у финансијском извјештају трезора Града за 2023.годину) од :
- Министарство просвјете и културе РС-програмске активности за 2022.годину -7.050 КМ.
- Министарство просвјете и културе РС - за археолошка истражи. за 2022.год. - 9.200 КМ
- Грант Републике Србије за археолошки пројекат за 2023.год. фонд 03- 3.904 КМ

Укупни расходи Града и других извора финансирања фонд 01- износе 67.770 КМ, а односе се на:

- Расходи за лична примања-635 КМ,
- Расходи по основу утrophа енергије, комуналних и комуникационих услуга-8.967 КМ,
- Расходи за режијски материјал-5.702 КМ,
- Расходи за текуће одржавање-1.980 КМ,
- Расходи по основу путовања и смјештаја-5.110 КМ
- Расходи за стручне услуге-13.286 КМ,
- Остали некласификовани расходи-25.855 КМ
- Издаци за набавку опреме-6.235 КМ

Министарство културе Србије-фонд 03-(грант уплаћен на ЈРТ Града):

Приходи на дан 31.12.2023.године: - 3.904 КМ

Расходи на дан 31.12.2023.године:

- Стручне услуге -3.904 КМ

-

Укупне обавезе на дан 31.12.2023.године износе 63.311 КМ, а односе се на:

- Обавезе за лична примања запослених-7.108 КМ

- Обавезе из пословања у земљи-56.203 КМ

(обавезе се односе и на обавезе из 2022.године у износу од 29.577 КМ)